

Oponentský posudek bakalářské práce Kateřiny Benešové s názvem *Folklórní prvky v pohádkové tvorbě Jana Wericha*.

Autor posudku: doc. Mgr. Jakub Češka, Ph.D.

Autorka se rozhodla mapovat folklórní prvky ve Werichových pohádkách, přitom však zejména porovnává (s využitím Tilleho soupisu pohádek) znění lidových pohádek s Werichovým zpracováním na s. 35–50 (k Tilleho soupisu se Werich, jak autorka uvádí a ve svém přehledu bezpečně dokládá, otevřeně hlásí). Autorka prochází jednu Werichovu pohádku za druhou, aby vyznačila, kde v soupisu má svůj protějšek, případně k jakým obměnám (drobným, větším nebo žádným) dochází. Už samo rozvržení podle Werichových pohádek dává tušit, že se nebude jednat o analýzu migrace folklórních prvků a jejich zpracování, nýbrž že půjde, jak už bylo naznačeno, o porovnání dvou textů, přičemž ve srovnání si autorka všimá výrazných tematických odlišností.

O stylu Werichových pohádek a tudíž také o Werichově dialogu s folklórem se mnoho nedovíme. Jelikož autorka srovnává umělecký výtvar s jiným textově fixovaným útvarem, dostává se do pozadí klíčová role orálnosti (lidové mluvy), která je kdesi na počátku textového ztvárnění (ať již se sběratelé pohádek snaží zachovat styl a mluvu vypravěče, nebo jeho promluvu podřizují zákonům umělecké kompozice). Přitom reflexe inspirativní vazby mluvenosti na umělecký text, která má v uvažování o literatuře a konečně také v samotné umělecké próze bohatou tradici, by byla jistě podnětná.

Z těchto předběžných poznámek by mohlo vyplynout, že autorce mnoho prostoru pro detailní komparaci (na rovině stylu, kompozice, klíčových metafor, užitého jazyka) nezbyvá, zaměřuje se totiž především na porovnání obsahové stránky.

Autorčin důraz na obsahovou stránku není s ohledem na sekundární literaturu překvapivý, neboť z literární teoretické literatury (i pokud bychom vzali v úvahu shrnující kompendia) nenalezneme téměř nic. Autorka v seznamu literatury sice uvádí klíčovou Proppovu monografii, ovšem pouze vnějškově – zmiňuje ji v jednom odstavci pro doložení počtu funkcí (na s. 23), dále se už spoléhá na Otčenáškovu parafrázi, proč? Navíc Proppova formalistická teze (význam prvku plyne z jeho umístění v rámci syntagmatu pohádky) prošla kritickou reflexí (Bremond, Greimas, Lévi-Strauss,...) a stala se základem klasické naratologie. Pokud by autorka využila alespoň Proppovu analýzu, mohla se dopracovat k analytičtějšímu přístupu. Takto ovšem zůstává u parafrázi a u vyznačování markantních vnějškových znaků – ale jaký to má vše význam, k čemu vlastně Werichovým převyprávěním dochází, se nedozvíme.

Ne zrovna přesvědčivá literárně teoretická průprava je patrná v četných parafrázích, dále také v tom, že jedním z hlavních referenčních zdrojů se jí stává Čapkova *Marsyas*. Z kompozice práce je patrné, že autorka na téma hodlá upřít co možná nejširší pohled, což jí však také neumožňuje dostat se k dílčímu reflektovanějšímu a interpretativnějšímu výkonu. Když už sleduje vliv jednoho textu na druhý, bylo by vhodné využít instrumentária intertextuality. Práce má tudíž převážně kompilativní charakter, její těžiště vězí v již několikrát zmiňovaném porovnání. S ohledem na kompozici práce a na její interpretační styl ji hodnotím jako dobrou.

Dílčí poznámky:

- autorka píše, že pohádka měla původně zábavnou funkci (s. 8), přestože zde odkazuje na encyklopedické heslo, opomíjí jednu z jejích klíčových linií, která ji svazuje s mýtem (k tomu srov. Eliade – *Mýtus o věčném návratu*), například vyznačení místa a času pohádky je obdobou in illo tempore. Zábavnou a didaktickou funkci má pouze její jedna odnož, kupříkladu ta, jež je spjata s dvorskou etiketou – např. Charles Perrault;
- označovat Petra Bogatyreva a Romana Jakobsona za strukturalisty (s. 11) není přesné, neboť jako členové Moskevského lingvistického kroužku stáli především u zrodu ruského formalismu;
- jakou roli v práci plní autorský medailonek (s. 14)?;
- v následující citaci je patrná vágní charakteristika vypravěčského stylu, ta je vzdálená dikci odborného pojednání: „Werichův styl psaní se podobá lidovému vypravěčskému podání. Nejde však o záměrné napodobování stylu lidových vypravěčů, ale vlastní svérázné podání, v němž se odráží hercova osobnost. Z psaného textu povídek pomyslně dýchá vypravěčská atmosféra“ (s. 14–15). Mohla by autorka vysvětlit, jak se může ve vypravěčském stylu odrážet hercova osobnost?;
- proč se autorka při popisu pohádkových motivů spoléhá na Čapka (*Marsyas*), když mohla využít reflektovanějšího přístupu Proppa, jedná-li se navíc o Proppem sledované funkce (s. 31)?;
- v čem podle autorky spočívá Werichovo geniální tvůrčství, jak jej na s. 39 charakterizuje?